Timișoara, 1895. Anul II. Nr. 275. Joi în 14 (26) Decembre.

DREPTATEA

Apare în fie-care ḑi de lucru la amiaḑi.

Prețul 10 fl. pe an (pentru străinătate 37 frci). — Numeri singuratici 5 cr. — Tacsa de insertiuni: 1 cm. □ 1 cr., plus 30 cr. timbru. — Toate abonamentele și tacsele se plătesc în Timișoara.

Redactor responsabil: Adrian P. Deseanu.

Redacțiunea și Administrațiunea: Timișoara, cetate, strada Zápolya (Temesvár, Festung, Zápolyagasse), Nr. 41.
Telefon (linia de stat Viena, Budapesta, Arad) Nr. 4

O deputațiune la Împĕratul.

Timișoara, 26 Decembre n.

Revenim la deputațiunea rutenilor din Galiția, care la 16 ale curentei venise în numĕr mare la Viena spre a se plânge împĕratului despre nedreptățile ce le-a făcut stăpânirea polonă cu ocasiunea alegerilor.

Modul primirei numitei deputațiuni și rĕspunsul ce i-l'a dat monarchul îl cunoaștem din coloanele acestei foi. Causele acestora ne interesează și pe noi, putĕnd ele sĕ ne serviască drept învĕțătură cel puțin pentru viitoriu.

Situațiunea rutenilor în Galiția în foarte multe privințe este asemenea cu a noastră, a românilor în Ungaria. Pre cum la noi maghiarismul, așa grassează în Galiția polonismul. Limba polonă este limba oficioasă; numai polonii sunt domni și stăpânitori în țeară; la alegerile dietale, municipale și pretutindenea drepturile polonilor izbutesc, rutenii pretutindenea rĕmân pe jos, cu un cuvĕnt: rutenii sunt în toate privințele apĕsați de poloni.

Asta se știe pretutindenea. Convingerea în aceasta privință chiar și până la guvernul și tronul din Viena a străbătut; foarte bine cunoscute sunt nĕcazurile și asupririle rutenilor, și în cercurile deciḑĕtoare ale Vienei mulți oameni se aflá cari au și pricepere și inimă și urechiă pentru plângerile poporului rutean din Galiția.

Cu toate astea deputațiunea de sub întrebare fù ciontată și admisă sĕ între într'un numĕr de tot redus: numai 6 în loc de peste 200 membri câți veniseră. Peste asta prin graiu viu primì o lecțiune atât de aspră din partea monarchului, în cât nu o va uitá curĕnd, ear' în cât pentru însași causa, a cărei vindecare au căutat'o, ea avù un efect care e de tot întristătoriu, căci se susține aḑi, că guvernul din Viena prin demonstrațiunea deputațiunei este adus într'o posițiune atât de critică, în cât foarte cu greu va putĕ sĕ împliniască chiar și acelea dorințe și plângeri ale rutenilor, despre cari însuși guvernul este de alt-cum convins, că sunt adevĕrate și juste!

Ce e causa la asta?

Este demonstrațiunea încopciată cu actul, și încă cevași.

Lumea se întreabă: cum au ajuns rutenii la ideia, ca rugarea lor sĕ o aștearnă prin o deputațiune de 220 de membri, pe când ei puteau s'o facă prin 2—3 membri? Ce intențiuni au avut ei, când s'au hotărit sĕ se presenteze prin această massă de oameni? Dacă membrii din clasa de jos ai deputațiunei, adecă opinca, a putut fi așa de naivă, ca sĕ creadă că sala tronului se va deschide pentru atâția oameni de odată, atunci nu se crede asta despre ceialalți membri ai deputațiunei, cari sunt preoți, oameni inteligenți! Nu li-se poate crede, find-că în casul când vorba nu ar fi fost de alta, de cât numai de a asigurá pe Monarch despre fidelitatea și alipirea poporului rutean, atunci spre acest scop erá de ajuns sĕ vină în persoană o deputațiune de 2—3 membri cu rugarea. Ear' dacă rutenii au creḑut, că prin numĕrul mare vor *impune* sau vor face presiune asupra Monarchului, atunci tendința aceasta a lor este punibilă și provocătoare tot-odată, find-că ei puteau sĕ știe preventiv, că un împĕrat nu poate admite nici permite o astfeliu de tentativă asupra sa din partea supușilor sĕi din ori-care parte a Monarchiei. Acì se concentrează toate pĕrerile.

Combinațiunile caută acum a aflá pe *consilierii* cari au dat astfeliu de sfaturi poporului rutean și cari l'au îndemnat a face astfeliu de demonstrațiune. Îi caută, dar' nu-'i află, căci consilierii, ca de regulă, stau ascunși după tufă, avĕnd pe numai 2—3 agenți, între cei ce au fost în deputațiune, drept instrumente plătite și angagiate, ca sĕ harangueze lumea naivă, neespertă, răpindu-o cu sine sub firma binelui și fericirei poporului apăsat, de fapt însĕ spre tradarea și stricarea binelui și fericirei bietului popor ignot, dar' altcum de bunăcredință.

Consilierii nu se aflá, nici unul nu ese pe față, ci criminalii rĕmân ascunsi, ear' bietul popor, în naivitatea și neștiința sa rĕmâne amețit și tărbăcit la minte. El știe, că e amărit și apăsat, maltratat și nedreptățit; știe că cu causă dreaptă a mers la împĕratul și a voit sĕ se plângă; aude chiar din graiul împĕratului că-i este drag de ei, îi iubește, li-se promite cercetarea și respectarea jalbei lor, — dar' ei au primit totuși și o formală dojană! Cum se poate asta, ce e causa la asta? — Asta sĕrmanul popor ignot și dedat a crede despre conducĕtorii lui, că și ei sunt așa de cinstiți și curați la inimă ca el, nu o pricepe.

Sĕrmanul popor nu pricepe, că el a fost întrebuințat drept »kanonenfutter« adecă material de tunuri cari pușcă 'n stele.

Din acest amar și tragic esemplu ar putĕ și alții sĕ-și tragă învĕțăturile potrivite!

Din acest esemplu, adecă din pățania rutenilor, popoarele apăsate, maltratate și neîndreptățite pot învĕțá, că astfeliu de scenerii le provoacă din adins, cu precalculare și prin așa numita mână lungă chiar înșiși tiranii și despoții popoarelor apăsate, în scopul ca sĕ aibe motive cât de cât basate spre a-i apăsá și mai tare, ba chiar spre a-i sugrumá de moarte! Câte revoluțiuni, câte resculări și demonstranțiuni nu s'au făcut, respective înscenat pe astfeliu de căi cu banii și prin intriga ascunsă chiar a stăpânirilor respective, ca eară ele sĕ aibe motive și pretecste de a băgá în temnițe, de a spĕnzurá, ucide și nimicí intelegința poporului, de a-i nimicí toată organisarea

Foișoara „Dreptății"

Pânea oamenilor sĕraci.

— Novelă de Tolstoj. —

I.

Trăiá odată un păpucar sĕrac și locuiá cu familia sa în un bordeiu. Fiind-că tata, capul familiei, erá avisat numai la măistria lui, ear' pânea erá scumpă, trăiau foarte slab și erau, cum ḑic, de tot sĕraci. Nu aveau de cât o unică perină, pe carea 'și odihniau capul când erá colea la culcate, dar' și aceea erá numai sdrențe. De doi ani se tot gătiau a-și cumpĕrá alta nouă, dar' au rĕmas numai cu gândul. De cu toamnă însĕ cu mare greu au adunat banii de lipsă în sumă de trei ruble și mai aveau pe la oamenii din sat cam 5 ruble 20 kopeici.

În zor de ḑiuă stá măiestrul nostru gata de plecare, ca sĕ cumpere perina. Își luă scurteica căptușită cu vattă a nevestei sale, preste carea îmbrăcà caftanul sĕu, și punĕnd la chimir cele trei ruble plecă la drum.

În tot satul abia și-a capĕtat însĕ din datorie 20 kopeici și câteva cisme rele sĕ le căputeze. În supĕrarea sa beù cele 20 kopeici și pornì către casă fără perină. Mergĕnd el supĕrat către casă, vĕḑù ceva alb lângă bisericuță. Apropiindu-se vĕḑù un om gol de tot, care stá răḑimat de pĕrete și nici ochii în cap nu și-i mișcá. Nu puteai ști, că oare e viu sau mort. Bietul măiestru temĕndu-se de moarte pornì cu fuga către casă. Erá deja departe de biserică, când începù a'l mustrá conștiința. Stĕtù câtva timp pe gânduri, apoi cam trăgĕnând se întoarse ear' către biserică.

Omul gol erá tot acolo. Erá un tiner sdravĕn și nu se vedeá nicăiri urma vre-unei lovituri; membrele însĕ 'i erau aproape total înghețate. Când se apropiă măiestrul nostru — după nume Simion — tinĕrul se mișcá și-și ridică privirea rece asupra lui. Simion căpĕtă curagiu. Desculță cismele, desbrăcă caftanul și îmbrăcă cu ele pe tinerul curios. Avù cam greu lucru, căci tinerul nu-și puteá mișcá nici mâna, nici picioarele, dar' la urmă totuși îl îmbrăcă.

— Acum vino cu mine, ḑise Simion, sĕ cercăm undeva adăpost, aici nu e prea cald. Aici ai bâta mea, dacă te simți slab, sprigineşte-te.

Străinul îi urmă fără a ḑice barem o vorbă. Încetul cu încetul pașii 'i deveniau mai iuți, așa că putù ținĕ rost cu Simion. Pe cale acesta 'l agrăì:

— De unde ești tu, voinice?

— De departe!

— Aceea o știu și eu, căci pe toți oamenii din ținutul acesta 'i cunosc; dar' cum ajungi aici?

— Aceea nu ți-o pot spune.

— De sigur te-au bătut nescari oameni rĕi?

— Nime nu m'a bătut de cât singur Dumneḑeu.

— Veḑi bine, totdeauna Dumneḑeu ne bate! Dar' pe drum nu te pot lăsá? Unde ai de gând a merge?

— Pentru mine e tot una.

Se apropiau de coliba măiestrului. Străinul erá tot în urma lui. Vĕntul rece străbătù întreg trupul lui Simion, așa, că acesta erá treaz de tot când sosì a casă. Cugetând însĕ la nevastă-sa, începù a se neliniști, dar' gândind la privirea amicală ce-i aruncă tinerul la biserică, 'i rideá inima de bucurie.

II.

Nevasta lui Simion și-a isprăvit iute lucrurile. Observă numai de cât mirosul de vinars ce respândiá bărbatul ei. De sigur din crișmă vine, cugetá în sine, privind uimită la tinĕrul necunoscut. Caftanul de pe acela e al bărbatului ei, cămașă și caftan, și cisme. Întrând în casă, stete locului ca o statuă și-și plecă jos capul.

— No, lelițo, dă-ne puțină pâne.

Nevasta dete din cap și priviá când la unul, când la altul. Simion observă, că nevestei tot lucrul nu-i prea place, dar' se făceá a nu ști.

— Nu ai ceva fertură? — întrebă el.

— Ba da. Am și fertură, însĕ nu pentru tine. Earăși ți-ai beut mințile. Ai mers după perină și vini nu numai fără perină, ci și fără cuftan, ba 'mi mai aduci pe cap și golăciunea asta. Nu am fertură pentru bețivi.

Simion își băgă mâna în busunarul caftanului și scoțĕnd cele trei ruble și 20 kopeici le puse pe masă, ḑicĕnd:

— Aici sunt banii. Sătenii nu au avut, dar' mi-au promis că mâne mi-'i vor plătí.

Acum nevasta se înfuriă și mai tare.

— Ce, încă nici perină nu aduseși și caftanul ți-l dai unui adus de apă? Adă-mi scurteica mea. Ad-o prostule, aceasta-i a mea, nu-mi vei luá-o.

sa internă, de a-i suspendá și suprimá toate libertățile avute politice, de a întimidá, sfăsiá și distruge pe cutare popor ce se pare pornit pe calea adevěrată a mântuirei sale!

Din acest esemplu pot învěțá popoarele apăsate, că în asemenea casuri sěrmanul popor este adus în posițiunea molielor, cari sboară la lumină spre a se arde și frige în flacăra ei! —

Austro-Ungaria.

Disolvarea dietei ungare. „Magyarország" scrie, că în cercurile politice se lansează earăși în formă hotărită faima, că *disolvarea dietei va urmá deja în prima lună a anului viitoriu* și că se crede a fi verosimil, că Bánffy va notificá deja în prima ședință după Crăciun (9 Ianuariu) rescriptul referitoriu la disolvare. Se svonește, că guvernul e împins la aceasta din partea chiar a partidului liberal, care n'ar voí sě lase oposițiunei timp a se organisá. Se mai accentuează și aceea, că transacțiunea economică cu Austria va fi mai ușor realisabilă cu noul parlament, de cât cu cel actual. Pe basa isvorului de unde „Magyarország" își are informațiunea, Bánffy ar fi și făcut în direcțiunea aceasta propsițiuni la locurile mai înalte cu ocasiunea petrecerei sale în Viena, și aměsurat resultatului obținut va face enunciațiuni din incidentul felicitărilor de anul nou.

Scandal politic. Consilierul de secțiune în ministeriul de honvedi *Kasits* Péter a publicat în „Nemzeti Ujság" o lungă epistolă deschisă la adresa ministrului *Fejérvári*, în care demaschează pe ministrul și'l numește *„sarlatan politic"*. Drept rěspuns la aceasta scrisoare ministrul declară în numěrul următoriu al aceluiași diariu (de la 25 Decembre), că scrisoarea cestionată confirmă motivul pensionărei consilieriului *Kasits* (morb de creeri). „Nemzeti Ujság" face declarațiunei ministrului următoriul comentariu:

Nu ne ocupăm acum în merit cu declarațiunea domnului ministru; atâta însě e sigur, că cel mai comod lucru e a declará despre fie-cine, care ni-se pare supěrătoriu, că e nebun.

Străinătate.

Intriga contra presidentului Faure și posiția ministeriului Bourgeois. (P a r i s, 24 Decembre.) Despre ținuta politică a presidentului republicei franceze Felix *Faure*, jurnalul *„Gaulois"* publică un articol interesant în care descopere că față de cunoscutele atacuri președintele este hotărit a rěmâně în postul sěu la care l'a pus votul național. Mai departe susține numitul jurnal, că presidentul ar fi decis a urmá altă politică, de cum a urmat până acum. Îndată după anul nou se vor face unele alegeri. Actualul ministru de esterne, Berthelot, 'și va dá demisiunea, locul lui îl va ocupá Hanotoux; se dice încă și aceea, că și alți ministri radicali vor dimisioná, ear' cabinetul astfeliu construat, având în sinul seu pe *Poincaré*, va scrie pe drapelul seu *concentralisația republicei*, îndreptându-și acțiunea în contra realiaților și a socialistilor.

Față cu aceste svonuri ministeriul de esterne raportează în mod semi-oficial, că Berthelot nu are de gând sě se retragă, adaugênd, că guvernul în composițiunea sa homogenă de acum e mai tare de cât ori-când altă-dată.

Prinți regali în rěsboiul african. (M i l a n o 24 Decembre.) *Perzeveranza* spune, că ducele de Aosta și contele de Turin au rugat pe regele sě 'i lase a luá parte activă în rěsboiul african.

Situațiunea în Turcia. (C o n s t a n t i n o p o l 24 Decembre.) Începênd de alaltăeri dimineața la 4 oare, decurge neîntrerupt luptă crâncenă între insurgenți și trupele turcești în *Zeitun* și împregiurimi. *Mustafa Renzi* pașa dispune de 10.000 soldați și 24 baterii; armenii sunt cam 15.000. —

Comandanții năilor stationare austro-ungare engleze, franceze, rusești și italiane au ținut eri conferință spre a discutá dispozițiunile ce eventual ar fi de lipsă pentru susținerea siguranței publice în Constantinopol. Resoluțiunile lor ar fost comunicate ambasadorilor, cari *le-au aprobat* deja și le-au comunicat și celoralte năi staționare.

În Constantinopol acum deocamdată liniștea și siguranța publică e completă.

Corespondență.

Din Maramureș.

Cetind foile noastre, abiă când și când am aflat ceva despre *Maramureș*. Nu se ocupă nime cu comitatul nostru, căci *nu 'l află demn de a vorbí despre el.* (? Red.) Poporul îl cred perdut pentru românism, și în cugetul acesta toți se odihnesc! Maramurěșanul nu prea obvine în coloanele foilor române, pentru că puține semne de vieață arată. Și cine poartă vina? O, nu acusați poporul acela brav, care ține sus și tare la drepturile lui, *care spune cu falá că e român*; ci căutați causa mai sus în clasa socială care tocmai ar fi chiămată sě reverse lumină . . . *în inteligentă!* Inteligința e de vină, că nu vorbește lumea despre maramurěșeni, căci în sinul *ei* sě află câte un *Gyenge* Sándor, câte un *Joody* László, câte un *Szabó*, etc., cari nu gândesc la alta, ci numai sě afle câte un os de ros. Durere, că într' acestia sě află mulți, cari de mult s'au desbrăcat de tot simțěmêntul național și *le este rușine a vorbi în limba lor maternă.* Ce e mai mult, sunt multe familii, încă de *preoți*, cari au ca limbă de conversare pe cea *ungurească*, și așa membrii familiei abia vorbesc românește. Accentuez preoți, cari chiar ar fi chiămați sě întovărěșiască pe bietul popor în bine și în rěu; cari ar trebuí sě fie conducětorii poporului în toată privința, și cărora n'ar fi ertat sě gândiască după interesul lor particular, ci după al turmei, care e pusă sub paza lor!

„De la cap se 'mpute peștele" dice proverbiul. Mě doare inima vědênd pe bietul popor lipsit de conducere. Căci *în Maramureș egoismul e idolul inteliginței.* Nu le pasă ce va dice poporul, nu le pasă cě îi va judecá lumea, numai *sě le placă celor de la putere.* Pentru un os îmbracă vestminte cu *„jinoare"* și miră-te, că încă până acuma pinteni nu folosesc. *Sunt gata a jertfí limba poporului,* primesc bani de la institute ungurești, a nume spre scopul promovării limbei maghiare. Cunosc un învěțătoriu, care pentru bani a trecut cu școală cu tot la stat *și parochul nu l'a împedecat,* căci și el a avut interesele sale!

Advocații?! Păr'că le este rușine de originea lor! Care de care se bate sě ajungă în oarecareva familie *unguruscă*, și apoi sănětate bună de românismul lui. (Nu credem asta despre *toți*. Red.)

Oficianții români, în genere notarii?! Sě te ferească Dumnedeu de ei.

Între astfeliu de împregiurări nu ne putem mirá, dacă românul din Maramurěș nu înaintează în cele politice-naționale, ci rěmâne uitat de toți. Căci pe lângă conducětori ca atari un popor, care este pe gradul culturei foarte inferior, din indemnul sěu propriu foarte puțin, sau mai nimica, poate înaintá în știință și în simțěmêntul național. *N'are învěțători cum se cade: n'are preoți cum se cade.* . . . .

Și aceasta tot așa va rěmâně până ce în Maramureș va domní spiritul mârșav egoist, până nu va vení o inteligință nouă cu alte idei.

Dar' și asta e cu greu. Căci până când în Maramurěș va domní o anumită „clică", întrarea în posturile atât preoțești, cât și învěțătorești din partea tinerei generațiuni cu idei noue e imposibilă. Când va fi frântă clica, atunci va fi salvat și românismul din Maramurěș.

Mulțămită ceriului, că *poporul e conștiu de sine. Nu 'și uită limba, nu îmbracă vestminte străine, și cu plăcere aude despre lucrurile ce se întâmplă „în jos" între români.* Nu, din inima maramurěșanului simțěmêntul național nu a perit, numai *trezit trebue.* Însě durere, nu este cine sě l treziască. Dar' sperez, că va vení oara, când și maramurěșanul va întrá în garda românilor cinstiți . . . . .

Inteligință română din Maramureș, până când? *Ai uitat, că primul Domn român Dragoș-Vodă a fost maramurěșan?!*

Maramurěșanul.

Blasiu, 24 Decembre 1895.

(Rectificare.)

Domnule redactoru!

In N. d.vostre de eri ati publicatu o corespondintia carea porta datulu din Blasiu; dara asiá se pare, că numai aici nu sa scrisu.

Acést'a cutezu a o afirmá, pentru cà de scriéá corespondentulu aici, nu ar' fi garniratu accidentul tristu alu d.lui *Tuliu Gruitia* cu atâtea neadevěruri.

In interesulu causei permiteti-mi, d.le redactor, o mică rectificare.

E adeveratu, că d. Gr. a avut neplaceri pentru tricoloru; dara necasulu densului cu regimulu mai vertos de acolo a provenitu, cà in vacatiune, candu densulu nu erá a casa, inspectorulu de scóle r. aflandu scóla incuiata, a pusu pe un fetioru se intre *pre feresta* în scola si sei deschidia usia; apoi scotocind pre acolo a aflatu unu globu de cele oprite. Deci regimulu a cerut destituirea d.lui Gr.

Dară ace'a nu este adeveratu, că d. Gr. ar' fi fostu *fara postu.* Din contra densulu nu e

---

Simion îi dete scurteica. Când o desbrăcă, o mânecă se întoarce pe dos. Nevasta i-o trase cu furie din mână. Vinele de pe frunte i-se umplură de mânioasă ce erá. I-ar fi plăcut a ști cine e tiněrul străin. Acesta stá încă tot acolo nemișcat, cu capul plecat și cu ochii închiși. Mânile 'i erau lăsate în poală și fața-i erá tristă de tot. Nevasta tăcú. Simion dise:

— Nu te temi de Dumnedeu, Marie?

Nevasta mai aruncă o privire mânioasă asupra străinului și apoi se molcomi. Se apropiă de cuptoriu și aduse cina.

Simion tăiă câteva bucăți de pâne și se puseră la mâncat.

Maria încă se puse la masă și rădimându-și capul pe coate priveá lung la străin. Se căiá rěu de ce făcú mai 'nainte. Străinul însě căpětă din ce în ce mai mult curagiu, ba chiar surîse odată.

Maria se sculă, căută cămașa cârpită a bărbatului sěu și o dete străinului; mai cercă de unde-va o păreche de pantaloni vechi și 'i dete aceluia.

— Aici ai, îmbracăte și te culcă fie pe laviță, fie lângă cuptoriu.

Străinul desbrăcă caftanul, luă cămașa și se întinse pe laviță lângă cuptoriu. Maria 'și aduse acum a minte, că pe mâne nu li-a rěmas nici o bucătură de pâne, că cămașa și pantalonii din urmă i-a dat străinului. Oare ce va mai urmă? Se cam něcăjí puțin la aceste gânduri, dar' aducêndu-și a minte de surisul tiněrului, îi rideá inima de bucurie.

III.

A doua di când se sculă Simion, nevasta nu-i erá a casă, a fost eșit în vecini după pâne împrumut. Copiii durmiau, străinul erá treaz. Simion se adresă amicabil cătră el:

— Ei, prietine, spune acum pe ce cale 'ți vei câștigá pânea de toate dilele?

— Nu știu nici o măiestrie.

Simion îi arětă cum se resucește ața. Mihailă 'l privi atent, apoi se încercă și el. După aceasta 'i arětă Simion cum se coasă peile la olaltă, ceea-ce în scurt timp o învěță. Așa au progresat pas de pas. A treia di deja erá așa de isteț, cât credeai, că de când lumea tot la captă a stat. Erá foarte diligent. Când lucrá nu vorbiá nici o vorbă, ci lucrá mereu și din când în când aruncá câte o privire pe fereastră. Afară încă nu prea eșiá, și cât e diua de mare nu vorbiá un cuvênt superfluu, și de când l'a îmbiat Maria cu cină, nime nu l'a mai vědut ridênd.

Într'acestea trecú un an de când erá Mihăilă la badea Simion. I-a mers veste în toate părțile fiind-că lucrá foarte frumos și Simion căpětă pe di ce mergeá tot mai mult de lucru.

În o di de earnă se opri o sanie cu trei cai cu zurgalăi. Au privit pe fereastră și au vědut un domn îmbrăcat în bundă care coborân'l din sanie se apropiă cătră ușă. Maria 'i grăbi înainte și-i deschise ușa. Domnul se plecă și intră în casă. După ce se ridică ear', capul îi mai băteá grinda podului, atât erá de sdravěn.

Simion se sculă de la lucru și făcú un compliment înaintea străinului. Așa om rar a vědut el. El erá slab, Mihăilă subțirel, ear nevasta lui Simion erá numai oasele și pelea ear' domnul acesta erá roșu la față, gros la gât, gras și tare ca un bivol.

Străinul resuflă una buna, apoi delăturând bunda ocupă loc pre laviță.

— Care e măiestrul dintrě voi doi? întrebă el.

— Eu sunt acela, rěspunse Simion, apropiindu-se în câtva.

Străinul porunci vizitiului sě aducă din sanie pielea, pe carea o dădú lui Simion cu vorbele:

— Știre-ai face din aceasta o păreche de cisme bune?

— Cum sě nu, măria ta!

Acesta mânios îi dise:

— Taci měi! Nu știi nimic. Griji cui lucri și din ce feliu de pele. Trebue sě-mi faci o păreche de cisme cari sě țină un an de dile fără sě se strice sau sě-și peardă forma. Dacă știi sě le faci astfeliu, atunci aici e pelea; dacă nu, atunci mai bine nu te legá; căci sě știi, că dacă se rup înainte de un an, te bag în temniță. Dacă nu, atunci capeți dece ruble pentru lucru-ți.

Simion erá în corn de capră, nu știá ce sě facă. Se îndreptă cătră Mihăilă și boldindu'l îl întrebă:

— Ce cugeți, sě primesc?

Mihăilă dete din cap afirmativ, în urma căreia Simion primí lucrul și-i luă měsură. Piciorul erá așa de gros, în cât hârtia nici nu'l cuprinse, dar' străinului nu mult îi păsá de aceasta. Se sculă, își trase cisma, își luă bunda și

nice adi scosu din postulu seu de invetiatoriu in Bi'a. Ven. Consistoriu de aici nu a dispusu pănă aci alta, de câtu cercetarea faptei cu globulu, — sî asiă décă va vré bunulu Ddieu, inca póte fî că d. Gr. se se reintórca la postulu seu: pentru-că *nu e mortu,* ci se afla in viétia sî medicii speréza, că se va reinsanetosiă, Toti cunoscutii lui dorim se fie asiă: că e têneru bunu. —

Èra d. voiagioru, déca voiesce a fî sî scriitoriu, binevoiéscă a scrie lucruri adeverate sî nu calumnieze nici pre ordinariatulu de aici, — carele nu dela domnía 'sa are dea luă svaturi, cumu se-si implinéscă datorintiele — nice pre invetiatoriulu Margineanu din Panade, recte Ielodu — carele un têneru fórte de tréba.

*

Am dat loc acestei rectificări în tocmai după cum a fost concipiată, ca nu cumva sĕ vină un al treilea sĕ susțină și despre aceasta, că „numai aici (în Blașiu) nu s'a scris“. Ne credem însĕ îndreptățiți la următoarele observări: 1, Asertiunea, că corespondența cestionată nu s'a scris în Blașiu, prin faptul, că — *din bună prevedere* — manuscriptul cestionat a scăpat de soartea ce o au manuscriptele noastre îndată după apariţiunea diarului (focul), — *e redusă la o suspițiune prea cutezată,* pe carea o respingem cu toată resoluțiunea. 2. Prin frasa, „pentru-că *nu e mort*“ însași rectificarea confirmă, că învĕțătoriul Gruița a încercat sinucidere, ear' corespondința dificultată încă nu dice alt ceva de cât că acest învĕțătoriu „și-a pus capĕt suferințelor prin un glonț de revolvĕr“. Lacuna raportului e, că nu constată apodictice, că *nu e mort,* dar' împregiurarea aceasta nu îndreptățește pe autorul rectificării de a trage la îndoeală buna credință a raportului. Va ști și autorul rectificării, că diaristica română nu dispune de raportori ex professo, cari sĕ-și sacrifice timpul numai căutărei după toate minuțiositățile întêmplărilor pe cari voe sĕ le raporteze oarecărui diariu. 3. Rectificarea nu contestă asertiunea raportului, că învĕțătorul a încercat sinucidere din causa șicanelor îndurate ca învĕțătoriu. 4. Fie-care cărturariu din giurul Blașiului e voiagior dacă 'și ia curagiul sĕ între 'n „istoricul“ oraș pentru regularea afacerilor sale?

De altcum luând cu plăcere act despre constatarea, că autoritatea școlară superioară din Blașiu satisface datorinței sale, declarăm cestiunea finalisată.

Cronică.

Timișoara, 26 Decembre n.

Tramwaiu electric în Timișoara. În dilele trecute s'au stabilit la magistratul de aici condițiunile contractuale între societatea de până acum (de tramv. cu cai) și între oraș, cu privire la adaptarea liniilor de până acum astfeliu, ca trăsurile de tramvaiu se comunice cu putere electrică. Liniele actuale se vor înmulți și înlungi, între altele cea din Fabric: până la biserica românească. Vorba e, ca în rĕstimp de 10 luni adaptarea și lucrările sĕ fie gata și sĕ se deschidă comunicațiunea — electrică, care în timp de o minută va avè sĕ facă cale de 250 metri.

Antisemitism în școalele medie. În școala de economiă din Keszthely au luat hotărirea sĕ arangieze un bal, învitările s'au espedat deja, dar' nici una la adresa cutărei familie jidane. Cestiunea învitărei familielor jidane în comitet a provocat o dispută înfocată, cei opt membri jidani ai comitetului au trebuit sĕ abdică de a fi membri. Direcțiunea institutului, care cu puterea sa disciplinară puteă sĕ se amestece în causă, s'a făcut că nu știe nimic, până când patrioticele de toate limbile și nuanțele au făcut din cas *o cestiune* . . . . numai că nu europeană.

Moartea „pătrântașului“. În cercurile militare ale *Germaniei* se tractează asupra planului, ca în arma infanteriei sĕ se sisteze străicuța de patroane, numită în limbagiul soldaților nostri „pătrântaș“ (Patronentasche), ce o poartă legată la pântece, pe motivul, că aceea împedecă pedestrimea de a pușcă culcată la pămênt. Patroanele se vor aplică oare cumva la pept.

Petreceri și filantropie. Dacă din alte indicii tineretul dornic după petreceri n'ar ști că se apropie favoritul prinț Carneval, îi atrag atențiunea din destul desele învitări la „Petreceri de dans,“ la „Baluri“, „Picnicuri“ și câte alte conveniri, cari toate tind spre unul și același scop: o di de veselie în noianul dilelor copleșite de amarul vieței. Dar' până când tineretul se preocupă numai de dulcile momente sperate la astfeliu de ocasiuni, oamenii de inimă caută — spre lauda lor și spre binele celor lipsiți — sĕ împreune petrecerea cu filantropia, frumosul cu folositoriul. Astfeliu adi putem înregistră deodată *trei invitări* la petreceri împreunate cu filantropie, ori cu scopuri culturale.

Damele române din Lipova invită la petrecerea de dans, ce o vor arangiă în favorul copiilor sĕraci de la școalele române de acolo în 7/19 Ianuariu 1896, în sala hotelului „archiducele Iosif“. Începutul la 8 oare seara. Biletul de persoană 1 fl., de familiă (3 membri) 2 fl. Oferte și suprasolviri mărinimoase se primesc cu mulțămită la adresa Doamnei casiere Elena V. Hamsea, în Lipova (Lippa) și se vor cuită pe cale diaristică. — Învitarea e semnată de dna Ecaterina Scalla presidentă, și Elena V. Hamsea cassieră.

„Societatea română de lectură din Lipova“ învită la petrecerea de dans ce o va arangiă în favorul fondului sĕu a 2 di de Crăciun (26 dec. 1895 = 7 jan. 1896) în sala ospĕtăriei la „Regele Ungariei“. Biletul de persoană 80 cr., de familiă 1 fl. 50 cr. Începutul la 8 oare seara. NB. Damele sunt rugate a se presentă în haine cât de simple. Oferte și suprasolviri se primesc la adresa „Societăței rom. de lectură“. Invitarea e semnată de „Magistratul societăței.“ —

Inteligența română din Arad va arangiă în 5 Februariu 1896 st. n. un *bal,* al cărui venit e destinat *pentru ajutorarea studenților sĕraci.* Secretariul comitetului arangiatoriu ne scrie, că „din toate semnele se poate prevedè, că acest bal va fi unul dintrĕ cele mai reușite baluri ale aradanilor.“ Invitările se vor publică ulterior.

Nevastă cu doi bărbați. „Fehérmegyei Napló“ publică în estens atestatele matriculantului Sóoky Géza din Vallaszka-Bella, edate în mod oficios autentic, din cari se constată, că Ecatarina *Hrubina* în una si aceeași di s'a căsătorit cu *Csurmanecz* János și cu *Halaska* Medard. E destul atâta, nu mai subversează necesitatea, ca sĕ mai reproducem și comentarele ce numita foaiă le face asupra autenticităței și corectităței actelor și procedurei matriculanților.

Necrolog. Pavel Milovan, notariu cercual în Mândruloc, ca soț; Valeriu și Aurora Milovan, ca fii; Liviu Rațiu și Paula Rațiu măritată Crăciun ca frate, respective soră; Adrian, Livia, Octavia și Aurelia P. Dessean măritată Stefănuțiu, ca nepoți respective nepoate, pre cum și în numele tuturor consângenilor și a cunoscuților, cu inima frântă de durere anunțăm încetarea din vieață a mult iubitei și în veci- neuitatei noastre soție, mamă, soră, mătușă și cumnată Irina *Milovan* născută *Rațiu,* carea după o scurtă suferință și-a dat nobilul suflet în mânile creatorului la $11^1/_2$ oare seara la 22 Decembre n. în al 48-lea an al etăței și 29 al căsătoriei sale. Rĕmășitele pămêntești ale scumpei decedate s'au aședat spre odihnă eternă după ritul sfintei biserici gr. or. române în 24 Decembre n. la 3 oare după amiadi. — Fie-i țĕrina ușoară și memoria eternă! — Mândruloc, la 22 Decembre n. 1895.

Judecata poporului. În comunna *Kecskés* poporul și-a făcut însuși judecata contra notariului lor, care se purtăse nedrept față de ei. Notariului îi stă în interes, ca drumul vicinal între Kecskés și Létke sĕ fie adus în bune condițiuni de comunicațiune; a poruncit deci oamenilor sĕ facă drumul, ceea ce după multe codiri și protestări s'a și făcut, dar' așa, că mulți inși în loc de cele *4 dile obligate au făcut robotă comitatensă de câte 10—14 dile.* Când drumul a fost gata, notariul li-a adus la cunoștință, că celor cari au făcut mai mult de cât dilele obligate *nu li-se va computá nimic avans pentru anii următori și nici despăgubire nu vor primí.* Poporul apoi și-a rĕsbunat contra acestei nedreptăți așa, că a dat foc casei notariului, carea a și ars de tot.

Taleri falsi. În Szilágy-Crasna și prin împregiurimi s'a aflat, că sunt în circulațiune o mulțime de taleri falsi. Falsificatorul se vede a fî om destoinic în ale falsificărei, căci acesti taleri numai după sunet se deosebesc în câtva de cei veritabili. — Din desele casuri de falsificări resultă, că numai în interesul propriu și spre evitarea neplăcerilor va lucrá fie-care, dacă banii de argint — fie taleri, fie coroane — înainte de a-i luă în primire 'i va trânti binișor de masă ori de alt object solid. Sunetul argintului e cunoscut fie-căruia, și astfeliu ușor poate constată eventualele falsificări.

Literatură, artă și știință.

Colindele Crăciunului. Nicolae Stefu, învĕțătoriu în Arad, a scos în o broșură „Cântecele Crăciunului“, intocmite pentru școlarii, cari umblă a colindá la Crăciun „cu steaua“. — Autorul promite în notă la finea broșurei, că celor cari nu cunosc melodia cântecelor, la cerere, le pune la dispositiune notele. — Prețul broșurei e numai 10 cruceri.

———

pornì cătră ușă. Ajungênd la prag uită sĕ se plece și-și lovì capul. Înjurând una mare și adiendu-și fruntea lovită eși repede afară unde urcând în sanie pornì.

Simion predete pelea lui Mihăilă, care se și apucă de lucru. Când erá mai sĕ fie gata Simion spre cea mai mare spaimă a sa vede, că Mihăilă în loc de cisme a făcut pantofii pentru morți.

— Ce-ai făcut nefericitule? — strigă el desperat. — M'ai nimicit și ruinat pentru totdeauna! Domnul acela a comandat cisme și tu mai știu cu ce minunii ai făcut!

Abia isprăvì Simion când cineva bătù la ușă. Privind la stradă vĕdù un om călare care chiar se dăse jos de pe cal. Deschidênd ușa, acela intră în casă.

— Doamna — dise acela — m'a trimis după cisme, căci stăpânul meu a murit pe cale. De cumva nu le-ați gătat, vĕ roagă doamna sĕ faceți mai bine pantofi de mort din ele.

Mihailă adună rĕmășițele de pele și pachetându-le laolaltă cu pantofii le predete omului. Acesta luă pachetul și cu un „Rĕmas bun“ plecă în grabă.

IV.

Trecù un an. Erá al 6-lea an, că Mihailă erá la Simion. De atunci nimic nu s'a schimbat, el încă nici acum nu mergeá pe nicăiri, vorbiá puțin și în decursul acestui timp numai de douĕ-ori l'au vĕdut ridênd. Odată când l'a îmbiat nevasta cu cină, a doua-oară când a vĕdut pe domnul cel gras. Simion erá prea mulțămit, că are o calfă așa bună și nu-l mai întrebá de unde-i și cine-i, temêndu-se că-l va părăsi. Odată ședeau la-olaltă în chilie. Nevasta puse un vas mare cu apă la foc, copiii se jucau pe lângă masă și se uitau pe fereastră. La o fereastră cosiá Simion, la ceealaltă Mihăilă cârpiá o cismă rea.

Într'aceasta intră o damă îmbrăcată elegant cu douĕ fetițe ale sale. Fetițele erau cu bondițe mititele și cu capurile în năfrămi mari.

Copilele erau atât de asemenea, în cât abia le puteai deosebi, dacă una nu schiopătă puținel.

— Bună diua boeri Dvoastră! Ași voi niște papuci de primăvară pentru copile.

Simion uitându-se la Mihăilă vĕdù, că acesta ficsează mereu copilele, ca și când le-ar fi cunoscut.

Acum se apropiă Simion de damă ca sĕ se înțeleagă asupra păpucilor. Când au isprăvit cu târgul, nevasta luă pe braț copilele și adause:

— Ia mĕsura și fă trei păpuci pe piciorul drept, unul pe cel schiop. Căci ambe copilele au picioare în o formă. Sunt gemene.

Simion luă mĕsură și întrebă:

— De când schioapă copila? Așa a venit pe lume?

— Ba. Mamă-sa a schiopat-o.

Acum se apropiă și Maria voind a ști că cine e nevasta și a cui sunt copiii.

— Nu tu ești mama copilelor? întrebă ea.

— Nu, eu le sunt numai mamă crescĕtoare.

— Ale cui sunt dară?

— Acum sunt șease ani de când sunt orfane. Părinții au murit de timpuriu, tata lor Marți, muma lor Joi; eu și bărbatul meu trăiam atunci foarte modest. Eram vecini, căci locuiam în case cu curte comună. Tata lor nu aveá rudenii, lucrá în pădure. Odată cădù un lemn și-l omorì. Câteva dile mai tărdiu soția lui a dat vieață acestor prunci. Erá sĕracă și părăsită, nu aveá pe nime lângă ea când născù aceste fete. A doua di a murit și ea. Așa am aflat-o culcată pe piciorul acestei fetițe care de atunci e cam schioapă. Copiii nu aveau pe nime, ce erá deci de făcut? Vecinii toți aveau copii, numai eu nu aveam de cât unul. Erá chiar de opt sĕptĕmâni. Am luat la mine deci și fetițele. Mai întâiu am lăptat fetița cea sănĕtoasă, căci credeam că cea schioapă nu mult o sĕ trăiească. Dar' plânse și mi-se făcù milă de ea. Pentru ce sĕ sufere nevinovată? Am lăptat'o și pe dînsa. Așa am crescut copilul meu împreună cu orfanii. Atunci eram tineră, tare, sănĕtoasă și aveam lapte din ajuns. Dacă unul erá sătul, lăptam pe celalalt. Așa mi-a ajutat Dumnedeu și i-am crescut. Copilul meu murì la doi ani, ear' alți copii nu am avut. Apoi ne-am înavuțit, căci ni-a mers bine, de oare ce bărbatul meu e morariu și stă în legătură cu comercianți mari. Acesti copii sunt binecuvêntare pentru noi, fără ei ar fi goală casa noastră, căci îi iubim foarte. Apoi afară de ei nici eu nu am pe nime.

Dama străină strînse la pept copilele și-și șterse lacrimile ce-i inundau ochii.

Maria suspină:

— Totuși are drept dicala: *fără tată și fără mamă poate omul trăi, dar' fără ajutoriul lui Dumnedeu nu!*

(Va urmă.)

———

Bursa de Budapesta din 23 Decembre 1895.

Datoria de stat:

Renta de aur ung. 100, 500, 1000 . (sc. de d.)	5%	123.50
„ „ „ „ 10.000 . . . . „	4%	—.—
„ „ coroane ung. . . . . . „	4%	99.50
Obl. căilor fer. orient. 1876 . . . „	5%	126.75
„ „ „ de stat, 1889, aur. „	4½	129.—
„ „ „ „ „ „ arg. „	4½	101.75
Obl. cu premii ung., din 1870, 100 fl. buc. . . .		140.50
„ „ „ „ „ „ 50 „ „		140.—
Obl. de desdaun. regal., am., ung. . (sc. de d.)	4½%	100.75
„ „ „ „ croate . . . „	4½%	102.50
Bonuri rur. ung. . . . . „	4%	96.25
„ „ croate . . . . „	4%	97.—
Obl. regul. Tisei (Seghedin)	4%	143.75
„ hipot. croate, 100	5%	—.—
Asemnatele cas. de stat. 6 luni 100		—.—
Datoria de stat. com., hărtiă, Mai-Oct. . . .	4²/₁₀	98.75
„ „ „ „ „ Febr.-Aug. .	4²/₁₀%	98.75
„ „ „ „ arg. Jan.-Jul. . . .	4²/₁₀%	98.50
„ „ „ „ „ Apr.-Nov. . . .	4²/₁₀%	98.50
Renta de aur austr. (sc. de d)	4%	122.50
„ în coroane		98.50
Datoria de stat austr. 1854. 250 fl.	4%	149.—
„ „ „ „ 1860. 500 „	5%	147.50
„ „ „ „ 1860. 100 „	5%	158.25
„ „ „ „ 1864. 100 „		198.—
„ „ „ „ 1864. 50 „		198.—
Obl. oraş. Budapesta 1890	4½%	100.15

Bance.

Banca anglo-austriacă 120	170.—
„ pe acţii Budapestană 100	129.50
„ „ „ a capitalei I emis. 100	98.—
„Hermes“ intreprind. de bani 200	—.—
Banca de credit fiumană 80	126.50
„ „ „ gen. ung. 200	—.—
„ „ „ „ „ din 15 Iuliu	435.75
„ „ „ pe acţii Budapst. 50	55.—
„ „ „ austriacă 160	—.—
„ „ „ „ din 4 Iuliu	351.50
„ industrială I ung. 150	197.—
„ „ şi comerc. ung. 100	—.—
„ „ „ „ „ din 15 Iuliu . .	112.50
„ croat-slavon. 100	—.—
„ de credit ung. 200	116.—
„ „ „ „ vechiă 100	—.—
„ „ „ „ II emis. 15 Iuliu	241.25
„ comercială ung. pestană 500	1132.—
„ com. şi industr. bpestană 100	—.—
„ de credit fonciar centrală 500	590.—
„ croată de escompt 200	—.—
„ de escompt şi zarafiă ung. 400 K. . . .	—.—
„ „ „ „ „ 15 Iuliu	259.—
„ austro-ungară 600	1000.—
„ „Unio“ 200	—.—

Scrisuri fonciare.

„Albina“, inst. de econ 5%	100.76
Banca civ. de credit Arad 5% 40 ani	101.—
„ „ „ „ „ 5%	101.—
„ „ „ „ „ 5½%	100.50
„ de credit ardeleană 5%	101.—
„ „ „ „ 4½% 40 ani	99.—
„ „ „ „ 4½% 50 ani	98.50
„ credit fonc. din Sibiiu 5%	102.25
„ „ „ „ „ 5½%	—.—
„ „ „ „ „ 6%	—.—
„ „ „ „ „ 4½% em. VI. . .	100.50
„ gen. din Sibiiu 110 5%, 31.3 ani	—.—
„ „ „ „ 106 5% 40 ani	—.—
„ „ „ „ III emis 5%	102.25
„ „ „ „ IV emis. 4½%	100.50
„ I. de credit din Timişoara 5%	102.—
„ I. „ „ „ „ 4½%	99.50
Împrumut. băncii ung. hipotec. 4%	128.50
Obl. c. fr. bulg. 6%	122.—
„ cu prem. sĕrb. 100 fr. 3%	40.—
„ „ „ „ „ „ (stamp. austr.) . 3%	40.75
„ soc. p. reg. Temeş-Bega 5%	140.—

Sorţuri private.

Împrumutul oraş. Viena din 1874, 100	174.50
Sorţuri din Buda 40	60.—
„ „ „ (st. austr.) 40	61.—
Sorturi reun. „Jó-sziv“ 2	3.30
„ „ „ (st. austr.) 5	3.50
„ crucea roşie 5	12.—
„ „ „ (st. austr.)	12.50
Obligaţiunile basilicei 5	9.75
„ „ (st. austr.)	10.25
„ crucea roşie italian. 25 lire . . .	12.75
„ „ „ „ (st. austr.) . .	13.—
Instit. de cred. austr. 100	198.—
Crucea roşie austr. 10	19.—
Sorţi Pálffy 40	59.20

Monede.

Galbenul ces. şi reg. tesc.	5.95
„ „ „ „ verig.	5.93
„ austr.-ung. de 8 fl.	9.92
„ de 20 franci	9.93
20 marce	12.25
Lira de aur turcească	—.—
Argintul austr. şi ung.	—.—
100 marce germ. în papir	61.25
„ „ „ de bancă pr. 31 Iuniu . . .	—.—

Têrgul de producte din Budapesta.

(Preţurile de la 23 Decembre 1895.)

Specia	Calitatea	Preţul per 100 kgr. de la	până	Calitatea	Preţul per 100 kgr. de la	până
Grâu Bănaţan vechiu . . .	74	—.—	—.—	75	—.—	—.—
Grâu Bănaţan „ . . .	76	—.—	—.—	77	6.50	6.55
Grâu Bănaţan „ . . .	78	6.60	6.65	79	6.70	6.75
Grâu Bănaţan „ . . .	80	6.75	6.80	81	—.—	—.—
Grâu de la Tisa „ . . .	74	—.—	—.—	75	—.—	—.—
Grâu de la Tisa „ . . .	76	—.—	—.—	77	6.55	6.60
Grâu de la Tisa „ . . .	78	6.75	6.70	79	6.75	6.80
Grâu de la Tisa „ . . .	80	6.80	6.85	81	—.—	—.—
Grâu Bpestan „ reserv	74	—.—	—.—	75	—.—	—.—
Grâu Bpestan „ „	76	—.—	—.—	77	6.50	6.55
Grâu Bpestan „ „	78	6.65	6.70	79	6.75	6.80
Grâu Bpestan „ „	80	6.80	6.85	81	—.—	—.—
Grâu de la Alba „ . . .	74	—.—	—.—	75	—.—	—.—
Grâu de la Alba „ . . .	76	—.—	—.—	77	6.50	6.55
Grâu de la Alba „ . . .	78	6.65	6.70	79	6.75	6.80
Grâu de la Alba „ . . .	80	6.80	6.85	81	—.—	—.—
Grâu de Bacica „ . . .	74	—.—	—.—	75	—.—	—.—
Grâu de Bacica „ . . .	76	—.—	—.—	77	6.60	6.65
Grâu de Bacica „ . . .	78	6.70	6.75	79	6.80	6.85
Grâu de Bacica „ . . .	80	6.85	6.90	81	—.—	—.—
Secară nouă, pr. . .	70—72	5.05	5.10	—	—	—
Orz nou	60—62	—.—	—.—	de nutreţiu		
Orz nou	62—64	—.—	—.—	de vinars		
Orz nou	64—66	—.—	—.—	de bere		
Ovĕs vechiu	39—41	6.85	7.20	—	—	—
Ovĕs nou	39—41	—.—	—.—	—	—	—
Porumb vechiu	75	5.05	5.10	străin		
Porumb nou	73	4.75	4.80	—	—	—
Porumb vechiu	—	—.—	—.—	Bănăţan		
Porumb nou	—	—.—	—.—	—	—	—
Rapiţă nouă	—	—.—	—.—	Bănăţan		
Hirişcă vechiă	—	—.—	—.—	—	—	—

S'a tipărit în tipografia Heinrich Uhrmann în Timişoara.